

ЯщылакІэ тІэкІу-тІэкІузд зыпкъ еуцожьы

Къалэу Шъячэрэ Тіопсэ районымрэ ашыпсэухэу псықиуным зэрар зерихыгъэхэм Іэпилэгъу зэраратырэм зэрэхэгъэгъу лъэпльэ. Псышхоу зэкіекложыгъэм цыфхэм Іофыгъуабэ къафышинагъ.

Тхъамыклагъо къызыщыхъугъэ чыпіехъем гъецекъэжын Іофшэнхэр ашэклох, цыфхэм Іэпилэгъу арагъэхъоты, къэралыгъом ахъшэу къафильгъужы щытър агъендафэ.

Чъэпьоғъум и 27-м, шэмбатым, Адыгэ Республиком и Лышхъэу Къумпыл Мурат пшъэрьиль зэрафишыгъэм теттуу Адыгейим ращыгъэ гъомылэпхъэ тонн 16-р къуаджэхэу Кодэшхъапілэрэ Штоикъорэ адэсхэу псым зэрар зерихыгъэхэм алэклагъэхъагъ.

Тіопсэ районым хэхъэрэ къуаджэу Гъуакъо шэмбэт пчэдыхъым Адыгейим ивице-премьерэ Сапый Вячеславэрэ Адыгэ Республиком лъэпкъ Іофхэмкъэ, Іекъо къэралхэм ашыпсэурэ тилэпкъегъухэм адяръяэ зэпхыныгъэхэмкъэ ыкли къэбар жъугъэм иамалхэмкъэ и Комитет итхъаматэу Шхъэлэхъо Аскэррэ нэсыгъэх.

— Тигъунэгъухэм тхъамыклагъо къызыхъулэм зи тымышъу тыщысыныр къедгъэ-къүгъэп, — хигъеунэфыкъыгъ вице-премьерым. — Республиком и Лышхъэу пшъэрьиль къытфишыгъэ Тіупсэ дэсхэм Іэпилэгъу тафхъунэу. Гуманитар Іэпилэгъум нэмыкъэу, техники, ткъуачкъыл тадэшт. Гъоюко къоджэ псеуплэ анахъу псым зэрар зерихыгъэм Іоф щытшэшт.

Джыдэдэм къуаджэхэу Кодэшхъапілэрэ Штоикъорэ ары Іофхэр зыщынахъ дэйхэр. Апэрэ

мэфитум ахэм афэгъэхыгъэу къэбар гори къафильхъэштыгъэп, телефонхэм Іоф ашэштыгъэп, къуаджэхэм уяколненеу амал щылагъэп.

— Псыкъиуным къуаджэхэу Кодэшхъапілэрэ Штоикъорэ членагъэу аригъэшыгъэп зыфедизир тапэкъэ агъеунэфыщ, — къыуагъ Краснодар краим щыпсэурэ быслымэнхэм яофхэмкъэ координаторэу, къуаджэу Кодэшхъапіл щыщэу Шхъэлэхъо Батмызэ. — А мафхэм Мыекъуапэ сиклэу къоджэ гупсэм синэсү сишонгъуагъ, ау гъогухэр зэфэшыгъэхти, ар къыздэхъуагъэп. Автомобильхэм Кодэшхъапіл щызеклонх эльэкъирэп, ятэу, мижъуакъуагъ къецихъохыгъэм гъогур зэфишыгъ. Къоджэдэсхэм ящагхэм ашыщхэм псыр къадхъяагъ, чэухэр, къакъырхэр зэшигъекъуагъэх. Псым зэрар анахъу зерихыгъэп къалэу Тіупсэ, псеуплэхъу Цэлпс, Гъуакъо, Кривенковскэр ары.

— 2010-рэ ильесым тикъуджэхэм апекъекъыгъэ тхъамыклагъор мигъэрэ псыкъиуным тигу къегъекъыжы. Ау тинасып къыхъыгъэп зы цыфи аш зэрэхэмийодагъэр ары, — къытиуагъ телефонкъэ шэмбэтэм къуаджэу Кодэшхъапіл культурэмкъэ и Унэ идирукторэрэ Тхъагъушшэ Марет. — Псыр unabэмэ, щагубэмэ адэхъяагъ, чэухэр зэшигъекъохъяагъ. Къуаджэм укызэрэдэкъын плъекъыгъэп артавтомобилю хээтийкъыгъэп ахэм зэрэхэтэу, Іоф

Іэп. Анахъу зыщыкъиныхъэп аэрэ мафхэр ары — пси, электроэнергии щылагъэп, телефонхи уалыысын плъекъыгъэп. Джыдэдэм тээкly нахъ псынкъ — къуаджэу Кодэшхъапіл техники хэушхъафыкъыгъэхэм, Адыгейим къикыгъэхэри ахэм зэрэхэтэу, Іоф

щашэ, гъогухэр, урамхэр агъэ-къэбэжжыхъ, рабочхэр къоджэдэсхэм Іэпилэгъу афэхъуух.

Район администрацием къызэрэштияуагъэмкъэ, джыдэдэм къуаджэхэу Кодэшхъапілэрэ Штоикъорэ автомобилькъэ уанэсүн плъекъышт.

— Мэфитум тишигъуагъэу Іоф тишигъэп, — къылотагъ Шхъэлэхъо Аскэр. — Адыгейим щыщхэу Тіопсэ районым нэбгырэ 70-рэ фэдиз — МЧС-м илофышихъэр, рабочхэр, волонтерхэр щылагъэх. Анахъу Іофыр зыщыдэир къуаджэу Кодэшхъапіл ары, гүнэгъу къуаджэу Штоикъо псыкъиуным аш фэдизэу зэрар рихъягъэп.

Къуаджэу Нэжъыгу еклонлэрэ автомобиль гъогур зыпкъигъеуцожыгъэхэм тегъэпсыхъэгъе Іофхэр джыдэдэм зэрэхъэх. Псыкъиуным ыпкъ къин

къикъэ нэбгыри 180-рэ зыдэс къущхъе къуаджэр мэфитф хуугъэ къалэм зыпбызыкъыгъэр, телефонми Іоф ышшэрэп. Нэжъыгу дэсхэм Іэпилэгъу афэхъунхэм пae хэбзэ 16-рэхъэтхэм авиациер къызфагъэфедагъ. Псышлэхъуэ районым иадминистрации къызэрэштияуагъэмкъэ, чъэпьоғъум и 27-м гъомылапхъэхэр, дизель-генераторхэр МЧС-м ивертолеткъэ къуаджэм ашагъэх. «Кубань-энерго» испециалистхэм яшувьицээ къуаджэм электроэнергиер леклахъэ хъужыгъэ.

— МЧС-м илофышихъэрэ район администрацием илыклохэмрэ ягъусэхэу Псышлэхъуэ къэлэ сымэджэшшэу N 1-м имедицинэ Іофышихъэр къуаджэу Нэжъыгу вертолеткъэ

(Икэух я 2-рэ н. ит).

Псыкъиуным зэрар зерихыгъэхэм Іэпилэгъу ягъэгъотыгъэхэм тегъэпсыхъэгъэ
Джэисальэу Къумпыл Мурат къышыгъэм Республиком и предприятие, иорганизие заулэм ялофышихъэм къыдырагъэштагъ. Хылъэ тонн 16-мехъу – хъалыгъур, хъаджыгъур, крупахъэр, чэмыхъур, тыгъэгъэзз дагъэр, къуаехъэр, нэкулт лъэпкъ зэфэшхъафхэр, шъоуыгъур, щыгъур, сокхэр, печениер, щаир, зефирир, цэжжье, лы, хэтэрыкъ консервхэр, къэбзэнгъэмкъэ цыфхэм къызфагъэфедэр амалхэр къаугъоигъэх. Адыгэ Республиком и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковам къызэриуагъэмкъэ, транспорт техники 5-у гъомылапхъэхэр зэрэлхъэр непэ Тіопсэ районым ашэштых.

Культурэм зэфищагъэх

Урысые Федерацием икъэралыгъо программэу «Къэралыгъо лъэпкъ политикэр гъэцэкіэгъэнэр» ыкы Адыгэ Республика м икъэралыгъо программэу «Лъэпкъ зэфыщытыкъэхэр гъэпытэгъэнхэмрэ патриотическе гъэсэнгъэмрэ» зыфиохэрэм кызэрэдальтэу, лъэпкъ юфыгъохэмкэ Федэральнэ агентствэр яэпьиэгъоу Адыгэ Республика м урыс культурэм и Мафэ щыкъуа.

Аш Адыгэим и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутахэр, Урысые Федерацием и Темыр Кавказ ыкы Кыблэ федераль нэ шьольтырхэм ягъэцэкіо органхэм ялыхохэу лъэпкъ политикэм игъэцэкіэн фэгъэза гъэхэр, шэнэгъэлэжхэр хэлэжьагъэх.

Пэублэ зэлукъэгъум «Адыгэ Республика м Тэмыр Кавказ ымрэ ашыпсэурэ лъэпкъхэм якультурэ кырыкъуаагъэр, не пэ изыт ыкы лъэпкъ зэфэшхъафхэм тапэкэз зэфыщытыкъэу ягъэштхэр» зыфиорэ юфыгъом щытегущылагъэх.

Юфтыхъабзэр Адыгэ Республика м

ликэм и Къэралыгъо филармоние щыкъуаагъ. Хъакъэхэр, культурэм иофишиэхэу чыпілэ зэфэшхъафхэм кырыкъыгъэхэр залым чизыгъэх. Ахэм пэублэ гүцилэкэз закынифигъэзагъ Адыгэ Республика м и Премьер-министре игуадзэу Наталья Широковам.

Урысые Федерацием и Кыблэ шьольтырэ Тэмыр Кавказ ымрэ ашыпсэурэ кырыкъыгъэхэм ашыщхэр къэгущылагъэх. Волгоградскэ, Астрахань хэкухэм, Ставропольем, Краснодар краим, Адыгэим ялыхохэм лъэпкъ зэфэшхъафхэм зэгурлыныгъэрэ шьхъэлэгъэхэрэ зэфырьялэу зэдэпсэунхэмкэ юфтыхъабзэр зэшшуахыхэрэр

гъунэу ахэр Мыекъюэ районам ашэгъагъэх. Псэуплэ Дахъо дэт хъакъэшэу «Даховская слобода» зыфиорэм щылагъэх, аш секциехэм ашыщ юф щи ши шиагъ.

Бэшлагъэп Адыгэ Республика м Дунэе адигэ культурэм ифестиваль зыщиуаагъэр, аш кыыкъэлтыкъуаагъ лъэпкъ цыкъухэм яфорум, джы мары урыс

къяотагъэх. Нэужым лъэпкъ творческе коллективхэм къагъэхъазырыгъэ концертын еллыгъэх.

Къэгъэлэгъонхэм узIепашэштыгъ

Мэфэкъир цыфхэм ягъэштхъэхэм якъэгъэлэгъонхэм радиоэхъагъ. Ар филармониим ифойе щыкъуаагъ. Цыф Iепашэхэм къагъэхъазырыгъэу аш кырахъылгъэхэр пхъэм, керамикэм, тхылтыгъэ, апчым, гыучым ахэшыкъыгъэ пкыгъох, нысхъал къэрэкъэх, бэмышэу кыдэгъыгъэ тхыльых, дышэкэе тыхыныкъэ хэдэгъыгъэ тхыпхъэх.

Нэужым секции зэфэшхъафхэм Къэралыгъо филармониим юф щашлагъ. Хъакъэхэр Лъэпкъ музеим рагъэблэгъагъэх, ар къараагъэлтийхъагъ.

Чъэпьюгъум и 27-м тикушхъэхэм ядэхагъэ арагъэлээ

культурэм имэфэкъе Урысые ишьольтиригъумэ ашыпсэухэрэ зыхэлэжьагъэхэр чъэпьюгъум и 25 — 27-рэ мафэхэм щылагъ.

Ахэм къагъэлъягъо Адыгэ Республика м ипащхэмии, шьольтырим щыпсэухэрэ мэхэлэгъюм ильэпкъ политикэ зэрэдьрагъаштэрэ, лъэпкъ культурэм уасэ зэрафашырэ.

Тарихъ лъапсэр егъэптигъ

Ингушетием, Ставропольем, Адыгэим, Къэрэшэ-Щэрдэжэсийм, Краснодар краим, Волгоградскэ ыкы Астраханска хэкухэм кырыкъыгъэхэм мамырэу зэдэпсэурэ лъэпкъхэм якультурэ кызэтэгъэнэгъенэм ыкы хэхъонигъэхэр егъэшыгъэенным зэрэпильхэр мэфэкъим къеколлагъэхэм къафалотагъ.

Секциихэм яофишэн чанеу хэлэжьагъэх Урысые Федерацием и Кыблэ федераль ыкы Тэмыр Кавказ федераль ыкы шьольтырхэм, къэбар жуугъэм иамалхэм ялыхохэр.

Шыпкъэ, культурэм цыфхэри лъэпкъхэри зэрэпхых, ятарихъ лъапсэхэр егъэптигъ. Къэралыгъо лъэпкъ политикэм гъогу занкъэ пхырышынымкэ аш мэхъанэшхо ил. Урысыешхом икультурэ зэрэбайм фэдэу лъэпкъ зэфэшхъафхэм яхэри гъэшэгъонх. Ахэр зэкэ зэхэтмэ мамырныгъэр зэрэптиэрэ, цыфхэм агухэр зэрэзэфызэуахыхэрэ Адыгэим щыкъогъэ юфтыхъабзэм нэрыльтэй къышыгъ.

Шъаукъо Аслъангугац.

Сурэхэр іашынэ Аслъангугац.

ТизэдэгущыІэгъухэр

ГЪУКІЭЛІ Фатим: «ТишІэнныгъэ, тиІофшІэкІэ амалхэм нахь заушъомбгъугъ»

Чъэпъогъум и 16 – 18-м Къалмыкъ Республикаем икъэлэ шъхбајау Элиста шъольыр шіэнныгъэ-практическэ конференциешхо тхыльеджапІэм имэхъанэ кігъэтхъэу щызэхащэгъагъ. Аш Адыгеим и Лъэпкъ тхыльеджапІэ краеведениемкіэ иотдел ипащэу Гъукіэлі Фатимэ щылагъ.

Іофхъабзэр зыфэдагъэр, гүхэлъеу конференцием ила-
гъэр, гупшисэу кыгъэущыгъэ-
хэр зыфэдэхэр зэдгашэмэ
тшіонгъоу Фатимэ «Адыгэ
маќъэм» иредаие къедгъеб-
лэгъагъ.

— Урысаем лъэпкъ йофхэмкіэ ифедеральнэ Агентствэ, Къалмыкъ Республикаем культурэмэ туризмэмрэкіэ и Министерстве ыки Къалмыкъ Республикаем и Лъэпкъ тхыльеджапІэу А. М. Амур-Санан ыцэ зыхырэр кіәшакло зыфхъугъэх конференцием чъэпъогъум и 15-м къышетгъэжьагъеу и 18-м нэс тышылагъ. Темэ шъхбајау илагъэр «Библиотека – перекресток национальных литератур» зыфиорэр ары.

Лъэпкъ литературахэр нахь зэпблагъэ шыгъэнхэр, лъэпкъыбзэхэр ухумгъэнхэр ыки тхыльеджапІэхэм тхыльым имэхъанэ къемыыхынмкіэ йофхшоу ашэрэмкіэ зэгъэхъожьыгъэнхэр ары мурадэу ялагъэр.

— Конференцием хэ-
лэжьагъэр тыд къи-
кыгъэх?

— Шіэнныгъэ конференцием Къалмыкъ Республикаем ишэнхэлэжьхэр, культурэмкіэ йофхшіхэр, мы лэжьаплэхэм япашхэр щылагъагъ. Адыгеим, Ростов хэкум, Волгоград, Москва, Кырым, Симферополь, Астрахань яхыльеджапІэ шъхбајаехэм къарыкыгъэхэр хэлэжьагъах.

Къалмыкъ Республикаэр тэ кытпечьжье хъазыр, чъэпъогъум и 15-м Мыекуапэ автобусым тыщтысхы, сыхатишэтийкъуагъ, чещыр сыхатыр 3-м тынэсигъ. Тибысамхэр кытпэгъокыгъэх, хвакіещэу «Азия» зыціэм тырагъэтийсихыагъ, сэсиоффшігъоу Хъагъу Наталья сиғусасагъ. Гъогупкъэр Адыгеим тфитигъ, тызэрысычтый ыки тшыщтым бысымхэр фэгъээсгъагъэх, цыфзещакіэм, хвакіепэгъокыкіэм лъэшэу тегъепсихъагъах, къалмыкхэр къыззарыкло, чаных, хъупхъех зэрэтшагъехэмкіэ.

Научнэ-практическэ конференцием мэфэкі нэшанэр къебэклэу гъэпсыгъагъ: эмблемэхэр, программэхэр, тхыгъэ лозунгхэр зэфэдэкіэ ашыпльэгъоу тхыльеджапІэшхор кіэрэклагъ. Конференцием мэфэкі псальэкіэ къыззуихыгъ Къалмыкъ Республикаем культурэмкіэ иминистрэу Хонгор Эльбиковым.

БзэшІэнүгъэлэжь цэрыш

Филология шэныгэхэмкэ докторэу, профессорэу, шэныгэхэмкэ Грузием иакадемие, Дунэе Адыгэ академием, РАЕН-м яакадемикэу Къомэфэ Мухъадин кызыыхъугъэр ильэс 90-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхыгъэу Налщык чъэпьюгъум и 19-м Дунэе конференции щыкluагь. Ар кавказ филологием итарихъ ыкли кырыклощым афэгъэхыгъагь.

Конференцием шІенынгъэлэжъи 100 фэдиз хэлэжьаг. Ахэр Швецием, Грузием, Тыркуем, Урысыем икъэлэ зэфэшьхяафхэм къарыкыгъэх. Адыгэ Республикаем ишІенынгъэлэжъ купи конференцием хэлэжьаг. Аш хэтыгъэх гуманитар уштынхэм апиль республике ин- федагъэ. Щэджэгъо зэпыуగъом конференцием къеклонгъэхъяа Мухадин икъашхъэ тэхьягъэх, къэгъягъэхэр тыральхъягъэх, зэрэфэрэзэхэр къышалыаг. Къомафэм ыгысьо Заремэ къеклонгъэхэм ятэ лъэшэу зэрагъэльаплэрэр зэригуапэр къариуаг.

Түүхмүүс айлануулж Республика ИЙН ститутеү Кірәндеш Тембөт ыцғакэ щытым бзәшіләнгъемкіә ықыл литературамкіә иотделхәм яло-фышшәхәу Бырысыр Батырбый, Анцокъо Сурэт, Биданәкъо Марзият, Атажъяхъэ Сайхъат, Жакіемыкъо Зарим, Адыгэ къэралыгъо университетым иофышшәхәу Ахеджәго Мариет, Аб-рәдж Ачәрдан, Александра Барановар, Аза Тихоновар, Ахеджәго Бәлл.

Пленарнэ зэхэсигыр Адыгэ-
им икыгье шлэнэгъэлжэй
Абрэдж Ачэрдан идокладкэ
кызызэуягыр. Ар шлэнэгъэлжэй
цэврийн ишцэлэнгэе ыкчи ина-
учнэ гьоуг игъэкитогыгэу къыт-
тегущыгайаг. Бырыр Батырбый
убыхыбзэм пос кылыгъэлжэй-
нымкэ юфыгью зэшүүххэрэм,
гущыгальэм изэхэгъэуцен,
убыхыбзэм изэхэфынкэ Къо-
мафэм юфшигайэу илэхэм ягуу
кышыгыг. Аза Тихоновам хья-
тыбзэмрэ ахбязадыгэ бзэ-
купымрэ ахэт гущыгэхэу зэ-
тефэхэрэмрэ гущыгэлжээсным-
кэ зэфэдэнэгъэу къахафэхэ-
рэмрэ кызотаг.

рэмэр кынлогтай.

Конференцием къеклонлагээхэр етланэ секции-секции зэбгырыкыгээх. Адыгейм икыгээ шлэнгийгээльжхэу Бырсыр Батырбый, Ахэджэго Мариет, Анцокъо Сурэт секциехэр зэзыщагчэхэм аячышигээх. Къэгүшчилаачэхэм ахэтэгээп Къомафэм илоффицаагээхэр зымынгээ

Ильясипш тешлагъэу «Морфология адыгских языков» зы-
фиорэ темэмкэ докторскэ диссертациер етхы. 1956-рэ
ильясым къышегъэжьагъэу пэ-
шлэгъу ныкъом ехъурэ Академиим щилэжьагь. А уахътэм
адыгабзэм ифонетикэ, играмматикэ, истилистикэ афэгъэхъы-
гъэ юшш!эгъэ 200-м ехъу ыт-
хыгъ, къыхиутыгъ, ащ щыщэу
14-р монографиех. Шэнгын-
лэжым имонографиехэм ацыш-
хэр, статья пчагъэхэр Швеци-
ем, Англием, США-м, Голлан-
дием, Германием, нэмыкі къэ-
ралыгъохэми къащыдэкыгъэх.

хъэшь, щеджэ. 1955-рэ иль эсүм филологие шлэнгийн эхэмжлэл кандидат мэхбүү. Диссертациер зэхүүлэгтэйгээр къэбэртэй бзэм Пышээ шьольтыр адыгэхэм ядиг аспект чынны шийбүтэргээр ары

апае Дунэе шүхъяфтыныр кын-
фагъешшошагъ, шэнэгъэхэмкээ
Урысые академиим А. С. Чик-
кобавэ ыццэктэ ёшт Дунэе
шүхъяфтыныр кырыйтгъ, Лун-
дска университэтим (Швейцер).

A black and white portrait of an elderly man with white, curly hair. He is wearing a dark suit jacket over a white dress shirt. The background is blurred, showing what appears to be foliage or trees.

(1971) гүшүйээзэхъокын-
ым епхыгье катогори-
ехэр, ахэр гъэспыгъэ
зэрэхъухэрэр, бзэм
зэрэщагъэфедэхэрэр
къышыреотыкыых.
«Сравнительно-истори-
ческая фонетика адыг-
ских (черкесских) язы-
ков» (1981) зыфиорэми
адыгэ бзэшлэнгъэмкэ
апэрэу адыгабзэхэм
(черкесыбзэхэм) ахэт
макъехэр зэригъяашхэ-
зэ, ахэм къарыкъяагъэр
къышегъельяагьо...

Кыңыштар вэйтваи боло...
Мухъядинэрэ ишхъяэ-
гүсэү Зарэрэ зэдатхы-
гъэ тхылъхэу «Язык
адыгского фольклора.
Нартский эпос» (1985),
«Нартский эпос: язык и
культура» (1998) зы-
филохэрэм адыгэ бзэшлэ-
ныгъэм лъэгъуакэ щы-

шІэнныгъэхэмкіэ идоктор гъешуагъ, Къэбэртзэ-Бэлъкъар Республикаем шІэнныгъэхэмкіэ изаслуженнэ Ioфышишху. Ар адыгабзэхэм (черкесыбзэхэм) ахэт маќъэхэмрэ гущылгъэпсы-нымрекіэ, Кавказым итыгъэкъо-хъаплэ щылэ бзэхэм ягъэпсы-кіекіэ, адыгэ жэрыло творчес-твэмкіэ, убыххэм абзекіэ, ятирихъкіэ специалистыгъ.

хащи, лъэныкъуакл щагъеунэ-фы. Iopluyatэхэм абзэ изэхэфын, икъэтхыхъан афэгъэхъыгъэ статьяхэу, монографиехэу къы-хиутыгъэхэр адыгэ лингвофоль-клористикэм лъапсэ фэхъугъэх.

2006-рэ ильэсым Мухъадинэ ипроекткіэ къыдэкыгъэх томиту хъурэ монографиене «Къэбэр-тзэ-щэрджэсъыбзэр» («Кабарди-но-черкесский язык»), «Адыгэ

Шэнгэлэжэйкүм къыдиг-кытгээ монографие пэпч юфыг-түац кыышчээты. Гүшүүэм пае, «Морфология адыгских языков: синхронно-диахроническая характеристика» (1964) зыфиорем адыгэ бзэшэнгэлээм-кіэ апэрэу адыгэ гүшүэхэм ягъэпсыкіэрэ ахэр гъэпсыгэ зэрэхүурэ шыкілэхэмрэ кыышчэхефых. «Словоизменение адыгских языков» зыфиорем

хашы, лъэныкъуакъ щагъеунэфы. Ioplyatэхэм абзэ изэхэынфы, икъэтхыхъан афэгъехыыгъэ статьяхъя, монографиехэу къыхиутыгъэхэр адыгэ лингвофонь-клористикэм лъапсэ фэхъугъэх.

2006-рэ ильясым Мухъадинэ ипроекткэ къыдэкыгъэх томитү хъурэ монографиен «Къэбэртэе-щэрджэссыбзэр» («Кабардино-черкесский язык»), «Адыгэ (щэрджэс) энциклопедиер» («Адыгская (черкесская) энциклопедия») ыкы нэмыкхэри.

Шэнэгъэлэжэ цэрийом мэ-къоугъум и 7-м, 2008-рэ ильясым идунаа ыхъожьыгъ, ау аш ицыфышүгъни, иловшлагъни, ишүшлагъни адыгэ лъэпкъым шинчилчнштхэг.

АНЦОКЬО Сурэт.
Филология шэныгэхэмкіэ
контент

Театрээр

Къэгъэльэгъонхэр ашIогъэшIэгъоных

Адыгэ Республикаэм и Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахьимэ ыцІекІ щытыр Шапсыгъэ шъолъырым иадыгэ къуаджэхэу ШэхэкІеш-хорэ Шэханэрэ ащијагъ, къэгъэлъэгъонхэр гъэшІегъонену ахэм ашикјагъэх.

— Ныбжэ зэфэшхъяф зиlэмэ ательы-
тагъэх тикъэгэльэгъонхэр, — кытиуагь
Лъепкъ театрэм ихудожественнэ пащэ
игуадзэй Бэгышъэ Сайдэ. — «Ащэмэз
икъамыл» зыфиорэр нарт эпосым кын-
хэтхыгь, к1элэцкыкхум алай, зыгьеуцу-

гъэр режиссерэү Шъхьэтум Андзаур.
«Ацэмээз» ШэхэкІэишом къышагъэ-
льэгтуягъ. Хъурмэ Хъусенэ ытхыгъэм
техыгъэу «Гошэмымдэ инысэхэдак!» зы-
филоу Адыгэ Республикаем искуствэхэм-
кэ изаслуженнэ Йофышэшхоу Емклюж
Андзор ыгъэуцуугъэр адигабзэкэ Шэхапэ
къышагъэльгъягъ.

Артистхэу Болэкъо Адам, КIэмэш Разыет, Нэхэе Мэрджэнэт, Бэгьушэе Анзор, Мурэтэ Рустам, Хъакъуй Андзаур.

Бэрэкъэе Заремэ, Хъэлэцтэ Саныет, Шъхьакъэ Арсен, Къэбэхъ Анзор, Хъат-хъэкъумэ Аскэрбый, Ахъмэт Артур рохъяр къашынгъах.

— Шалсыгъэ Адыгэ Хасэм итхаматэу
Клакыкху Мэджыдэ Іэпүіэгьу къытфэ-
хьуи, къэгъэльэгъонхэр зэхэтщағъэх,
— къытиуагъ Псышопэ районым
льэпкъ культурэмкіе и Гупчэ илофышэу
Бэгъ Алкъэс. — Шэхэкіешхом икъоджэ
псэуплэ ипащэу Лыиф Хъалидэ Шэхапэ
культурэмкіе и Унэ илофышэхэм, еджа-
пілэхэм япащэхэм льэшэу тафэрэз.

Зэкъошныгъэм игъогу игъэпыйтэн тапэкли зэхэцаклохэр пылтыштых.

Нынэшний

Къольхъэ тын-Іыхыным пэшүекло

Хабзэр зыукъохэрэ агъэпщынэх

Къольхъэ тын-Іыхыным пэшүекло гээнэмкээ Лъэпкъ стратегиер ыкчи Лъэпкъ планыр яэубыты-
пэу, Урысие Федерацю и Президент унашью ышыгъэм къылкырыкъихээ прокуратурэр,
хэбзэ куулкыухэр ыкчи хэбзэухъумэко куулкыухэр зэгъусэхэу коррупцием пэуцужых.

Непэр мафэхэм къольхъэ тын-Іыхыным пэшүекло гээнэмкээ къэралыгьо-правовой амалхэр ыкчи институтхэр фэгъэзагъех, арэу щитми, ушхьагъу зэфшахъафхэмкээ къэралыгьор икью ашт пэуцужыхын ыльэкъирэл. Къэралыгьо хабзэм ыкчи гъэорыштэнэм, джащ фэдэу хызымет юфшэм аль-нүкъокэ коррупцием пэшүекло гээнэмкээ къэралыгьо-правовой институтэу щитир прокуратурэр ары. Ашт пшъериль шхъалеу зыфицэуцжыхэрэм аштищ мы лъэнкъомкэ хэбзэухъумэко куулкыухэм хэбзэгъэуцжыхэр амьткъонир, ахьщэ куулхъэ зытагъехэр къыхгэгъэшгэгъэнхэр ыкчи ахэм пшъедекъиж ягъэхыгъэнэр.

«Коррупцием пэуцужыхыгъэнэм ехъилагь» зыфиорэ Федеральне закону 2008-рэ ильесэм аштагъэм зэрэшгэгъэнэфагъэмкээ, коррупцием хахъэх Іэнатлеу алыгъыр ашхъэ юфкэ къызэрэзфагъедэр, куальхъэ зераштэрэр е зэрарратирэр, яэнатлэ къаритирэ фитынгъэхэр ашхъэ юфкэ зерагъэфедэр е хабзэм дэхъхээ, обществэмрэ къэралыгъомрэ яфедхэм апешүеклохээ, ахьщэм е нэмикэ мылькум кэнэцыхээ, Іэнатлеу зытуыр ашхъэ е нэмикэ горэм пае зерагъэфедэр, джащ фэдэу юридическэ лицэм ыцлекэ бээджэшлагъэу зэрхъэхэрэр.

Федеральнэ закону «Къэралыгьо Іэнатлэхэм ыкчи нэмикхэм аlyтхэм мылькоу агъэкло-дагъэм лыгъэлэгъэнэр» зыфиорэмкэи хэуконоигъэу ашыхъэрэм якъхгэгъэнхэрэ ко-прокуратурэм улъякун юфхъабзэхэр зэхечхэ. Гүшүэл пае, 2017-рэ ильесэм къэралыгьо ыкчи муниципальне куулкыуштэхэм мылькоу ыкчи федэу яэр, агъэклоидагъэр зыфэдизир зэрхтхэгъэ тхъапэу прокура-

43-м, муниципальне куулкыуштэхэм 61-м, къэралыгьо ыкчи муниципальне учреждениехэм япэшэ нэбгырэ 38-м дисциплинарнэ пшъедекъижхэр арагъэхыгъэх. 2018-рэ ильесэм мэзи 9-у пыкыгъэр пштэм, мы лъэнкъомкэ къэралыгьо куулкыуштэхэм 22-м ыкчи муниципальне куулкыуштэхэм 26-м дисциплинарнэ пшъедекъижхэр арагъэхыгъэх.

Экспертизэм ишгуагъэкэе къольхъэ тын-Іыхын нэшанэ зиэхъу гэхэгъэм япчагъэ нахь

гъэхэу къыхагъэшгэх, ахэр коррупцие нэшанэ зиэхъу гэхэу.

Лъялпъэн куулкыум изэфхъысыжхэм къызэрэгъэн-фэрэмкээ, шэпхъэ-правовой актхэм нахьбэу къахэфэрэ коррупционэ хуугъэ-шлагъэхэр цыфым илэнатлэ къызэрэзфигъэфедагъэм, административнэ шыкъижхэр икью ыкчи игъом зэримыгъэцкагъэхэм, нэмикхэм япхыгъэ юфыгъохэр арых.

2017-рэ ильесэм ахьщэ къольхъэ тын-Іыхын пэшүе-

нэхэрэ учреждениеу республика-кэм итхэм аштищ горэм ипащэ ыльянкъокэ прокуратурэм уголовнэ юфкъызэуихыгъ. Хъапсым ежь иунэ юфшэн къышызэуихыгъэ предпринимателир кыгъэгъунэнэм фэш куулхъэу автомобилэу «Нива»

къызэрэлхыгъэм пае пашэр агъэпщынэ. Хъапсум иунашьюкэ уголовнэ-гъэцэлкэко системэм иофишиэ агъэтисыгъ. Мы уахтэх эхъулэу къольхъэ тын-Іыхын нэхбрээ уголовнэ юф 26-мэ хъапсумир ахэлпъагъ, ахэмкэ нэбгырэ 28-рэ агъэмисагь. Гүшүэл пае, Мыекъолэ къэлэ администрацием пэшэ Іэнатлэ щызыыгъ горэм ильэситу хъапс тыралхъагъ. Унэх зытэштшаплээм зырагъэушомбгүнэмкэ предпринимательхэм субсидиеу къафекло гэх ахьщэ зэритгъу-гъэм фэш агъэмисагь.

Уголовнэ-правовой улъякунхэу прокуратурэм ышыхэрэм анэмикэу ахьщэ къольхъэ тын-Іыхын пэшүекло гээнэмкээ федеральнэ хэбзэгъэуцгүэр зэрэгэцаклэрами лъялпъэх.

Щысэхэр къэтхыных. Федеральнэ казенне учреждение медикэ-социальне экспертизэм и Бюро шхъаэл икутамэу АР-м щылээм ипащэштыгъэм хуугъэшлагъэ 24-мкээ ахьщэ куулхъэ къызэралхыгъэм фэш ильэситу хъапс тыралхъагъ. Хъапсум зэригъэунэфигъэмкээ, 2014-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2016-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2017-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2018-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2019-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2020-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2021-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2022-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2023-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2024-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2025-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2026-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2027-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2028-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2029-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2030-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2031-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2032-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2033-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2034-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2035-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2036-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2037-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2038-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2039-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2040-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2041-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2042-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2043-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2044-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2045-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2046-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2047-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2048-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2049-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2050-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2051-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2052-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2053-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2054-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2055-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2056-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2057-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2058-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2059-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2060-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2061-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2062-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2063-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2064-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2065-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2066-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2067-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2068-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2069-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2070-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2071-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2072-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2073-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2074-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2075-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2076-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2077-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2078-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2079-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2080-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2081-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2082-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2083-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2084-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2085-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2086-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2087-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2088-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2089-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2090-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2091-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2092-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2093-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2094-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2095-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2096-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2097-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2098-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2099-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2100-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2101-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2102-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2103-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2104-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2105-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2106-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2107-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2108-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2109-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2110-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2111-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2112-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2113-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2114-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2115-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2116-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2117-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2118-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2119-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2120-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2121-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2122-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2123-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2124-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2125-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2126-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2127-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2128-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2129-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2130-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2131-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2132-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2133-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2134-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2135-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2136-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2137-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2138-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2139-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2140-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2141-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2142-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2143-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2144-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2145-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2146-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2147-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2148-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2149-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2150-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2151-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2152-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2153-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2154-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2155-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2156-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2157-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2158-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2159-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2160-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2161-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2162-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2163-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2164-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2165-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2166-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2167-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2168-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2169-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2170-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2171-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2172-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2173-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2174-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2175-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2176-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2177-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2178-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2179-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2180-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2181-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2182-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2183-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2184-рэ ильесэм ишэкло газээштэйхээ 2185-рэ ильесэм ишэкло газээштэй

